

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Uitverkoren kerk

Waarom was Abraham uitverkoren?

En Jozef?

En Mozes?

En Samuël?

En Paulus?

En...?

B. Luiten ■

In dit nummer

Kerkelijk leven - B. Luiten
Uitverkoren kerk 581

Meditatief - E.A. de Boer
Wind 585

Wandelen met God - B. Luiten
Openbare geloofsbelijdenis 586

Achtergronden - J. van Bruggen
Ouderling, sta voor je taak! 588

Muziek - J. Smelik
Rondom Jan Zwart 590

Lied van de week - J. Smelik
Liedboek gezanf 310:
Bewaar ons, Here, bij uw woord 592

Boekbespreking - J. Westert
Help! Het is weer maandag 593

Meegelezen, Uit de kerken, Persberichten

God maakt onderscheid

Lang heb ik gedacht, dat Jakob de oorzaak was van de ruzie in zijn gezin. Was het niet enorm onverstandig van hem, om Jozef zo te bevoorrechten boven de andere kinderen? Waarom dat mooie kleed, alleen voor die ene zoon? Jozef was de oudste zoon van de inmiddels overleden Rachel, de vrouw van wie Jakob zo intens veel gehouden had. Maar rechtvaardigt dat dit onderscheid?

Ongetwijfeld is er terechte kritiek te oefenen op de voorkeur van Jakob. Toch moeten we daarin ook voorzichtig zijn. Want er is meer aan de hand. Het is *God* die onderscheid maakt tussen Jozef en de rest. En daarin gaat het om meer dan een kleed. God zendt dromen, aan Jozef alleen. Dromen waarin Jozef wordt verheven boven zijn broers, zelfs boven zijn vader en moeder. Zon, maan en elf sterren buigen zich voor hem neer. Zelfs Jakob werd dat te gortig. Hij nam Jozef apart om hem terecht te wijzen. Later werden die dromen de aanleiding tot de verkoop van Jozef. Toen zijn broers hem zagen komen, op een dag ver uit de buurt van Jakob, vatten ze eerst het plan op 'de meesterdromer'

te vermoorden. 'Dan zullen we eens zien wat er van zijn dromen uitkomt' zeiden ze (Gen. 37:20). Daarna werd dat plan omgezet in verkoop. Maar de motieven zijn duidelijk: de haat is met name tegen wat *God* aan Jozef gaf. Dat maakt ons voorzichtig met kritiek. Jakob kan onverstandig gehandeld hebben, maar als God zoiets doet, valt er voor ons iets te leren.

God kiest

Waarom het voorbeeld van Jozef? Dat maakt wat mij betreft niet uit. Ik had ook een andere naam naar voren kunnen halen. Want het gaat om een rode draad, die we in heel de bijbel tegenkomen en die doorloopt in onze tijd.

De rode draad van Gods keuzes.

Daar zijn vele boeken over geschreven. En nog schieten woorden te kort. Want een diepte van rijkdom gaat daarin open. Dat God - kort gezegd - wilde kiezen voor deze wereld, ook toen zij geheel en al van Hem was vervreemd. Dat is niet te peilen. Vooral ook niet, omdat Hij toen wist en ervoor koos, wat het Hem kosten zou. Hij koos ervoor mensen te redden, die zich hadden opgesteld als goden. Hij koos voor een geschiedenis vol inzet en aandacht, van dag tot dag. Om te komen onder de mensen tot zijn doel: het grote offer van verzoening in Jezus Christus én de wereldwijde uitdeling daarvan, ondanks alle verzet. Als één ding daarin duidelijk is, dan wel dit: *onze God is buitengewoon liefdevol en vindingrijk*. Hij had liefde genoeg in Zichzelf om hiervoor te kiezen, ook toen er van onze kant

Hij schenkt taken en gaven, maar nooit aan ieder hetzelfde

nog helemaal geen liefde kwam. Hij was hierin ook *helemaal vrij*, aan niemand iets verplicht. Hij geeft eindeloos veel, maar ook altijd in vrijheid. En zo is dat nog steeds: Hij schenkt taken en gaven, maar nooit aan ieder hetzelfde. Daar kunnen we wel eens tegenaan lopen, als we graag iets zouden willen ontvangen wat anderen wel hebben. Dat kan zelfs diep gaan. Maar dieper dan ons gemis gaat hierin altijd het kiezen van God, waardoor wij leven en waardoor de wereld nog bestaat.

Op die manier kan God 'zomaar' aan Jozef een bijzondere roeping geven, hem kiezen uit het hele gezin. En zo kan Hij dat ook met David en vele anderen. Dit houd ik nu maar even kort, want ik wil graag verder kijken, naar het resultaat.

God keus reikt ver

God had een *doel* toen Hij Jozef koos om bijzondere dromen te ontvangen. Een doel dat niemand ook nog maar kon vermoeden. De broers konden niet verder komen dan hun ergernis en jaloezie. Maar dat zou veranderen! God had Jozef gekozen om zijn broers en zijn hele volk in leven te houden! Niet minder. Daar komen ze allemaal achter naderhand. Dan danken ze de broer die eerst verkocht werd.

Hetgeen aan Gods kiezen een heel andere kleur geeft, een andere inhoud, dan mensen eerst dachten. Aanvankelijk was er boosheid, in de trant van: 'waarom Jozef wel en wij

niet?' Maar dat verandert in: 'toen God Jozef koos, dacht Hij ook aan ons!' Zelfs omliggende volken mogen er in delen.

Als God mensen naar Zich toehaalt, is dat altijd ook met het oog op hun omgeving. *Dat anderen daarin zullen delen*. Waarom koos God David uit, temidden van al diens sterke broers? Om hem te verheffen tot koning over Israël. Wat een eer voor David! Maar tegelijk, onlosmakelijk daaraan verbonden: wat een zegen voor het volk, voor al die mensen! Ook voor die broers. Gods keus voor David komt iedereen ten goede die bij David hoort.

Zo is dat altijd!

Gods keus reikt ver. Altijd verder dan die ene persoon die als eerste in beeld komt. Zo was dat bij Abraham, bij Mozes, bij Paulus, en noem maar op. God zag, toen Hij hen riep, al diegenen die met hen en door hen gezegend zouden worden. Toen Jezus bad voor zijn leerlingen, bad Hij ook voor allen die door hun woord in Hem zouden gaan geloven.

Sterker nog: zo was dat al toen God Israël verkoos, om daar zijn woning op te slaan. Voor en na hebben gezanten van God daarbij verklaard, dat dit alle volken ten goede zou komen. Israël was bedoeld als de kandelaar, om het Licht voort te brengen voor de hele wereld. Een geweldige eer! Maar o wee, als die roeping wordt vergeten. Dan is de toorn van God groot! Stel je voor dat Jozef zijn broers geen eten had gegeven, maar alles voor zichzelf gehouden had. Dat zou ondenkbaar zijn geweest, in flagrante strijd met Gods verkiezing en zijn bedoeling daarmee. Maar later gedroeg Israël zich zo wel! Al het heil werd naar binnen gericht, de volken werden vergeten. Op de 'heidenen' werd neergezien. Keer op keer hebben de profeten gewezen op de horizon van het heil, de volken brengen zij uitgebreid in beeld voor het oog van het uitverkoren volk. De Psalmen hebben hetzelfde perspectief, denk bijv. aan Ps. 87, 96, 100, enz. Jezus zelf heeft gezegd dat uit alle windstreken de mensen zullen naderen om aan te liggen met Abraham, Izaäk en Jakob in het koninkrijk van God. Dit woord gaf voornamelijk ergernis. En tot in de tijd van Paulus toe wordt dit de reden van het verzet van de Joden, dat hij zich ook wendt tot de 'heidenen'. Waarmee zij hun eigen verkiezing op het spel zetten en van inhoud beroven.

Uitverkoren om tot zegen te zijn

Deze rode draad komt naar ons toe, zonder iets aan betekenis verloren te hebben. Petrus schrijft dat wij een uitverkoren geslacht zijn, een volk dat God Zich verworven heeft *om de grote daden te verkondigen* van Hem die ons geroepen heeft naar zijn wonderbaarlijke licht (1Petr. 2:9).

Dus net als Jozef, David, Paulus en noem maar op: *uitverkoren om in Gods hand tot zegen te zijn voor velen*. Samen een uitverkoren geslacht: een volk, een kerk, om tot zegen te zijn voor hen die (zullen) naderen. Toen God ons koos, zag hij de mensen om ons heen. Wee de 'Jozef', die al het brood zelf opeet! Wee de koning die uit is op zelfverrijking. Wee het volk, dat zijn uitverkiezing naar binnen buigt! Dan blijft daar niets van over; als Gods bedoeling wordt verduisterd, verdwijnt ook de kracht van zijn verkiezing.

En hoe vaak is dat toch niet voorgekomen, dat Gods verkiezing werd opgevat als een intern gebeuren. *Gelovige mensen kunnen toch ten diepste bezig zijn met het eigen behoud*. Soms levenslang bezig met de bange vraag of je

wel zeker kunt zijn van Gods keus of niet. Of ze zijn in de ruimte gesteld van de zekerheid aangaande Gods verkiezing, en mijden vervolgens de contacten met de 'wereld', zoals Israël vroeger afstand nam van de 'heidenen'. Dan wordt de cirkel klein. Te klein.

Waarom ik dit schrijf?

Omdat de goddelijke uitverkiezing dus niet alleen een geweldige eer is, maar ook een duidelijke taak inhoudt. Ik hoor wel eens de verlamme vraag: 'waarom ik wel en zij niet?', maar die vraag verdwijnt als sneeuw voor de

toen God ons koos, zag hij de mensen om ons heen

zon als je bedenkt wie bijv. Jozef was. Uitverkiezing is niet: 'zij niet', maar: *'ga het hen vertellen'*!

En ik schrijf dit omdat wij als kerken ons dus ook vandaag moeten afvragen, wat er van Gods bedoeling terecht komt, toen Hij ons koos om zijn heil door te geven. Israël was een kandelaar, waarop God het Licht voor de wereld ontstak. Datzelfde beeld ziet Johannes voor de kerken vandaag: 7 kandelaren, die de Heer brandende houdt (Opb. 1). Laat je licht schijnen voor de mensen. Wees een stad op een berg. Zichtbaar, toegankelijk en uitnodigend. God is hier zo duidelijk in. *Maar zijn wij dat ook?*

Het kan mij benauwen als ik zie, hoeveel energie in ons kerkelijk leven intern gericht is. Maak maar eens een plaatselijk overzichtje van alle besteding van tijd en geld, met de globale verdeling 'intern - extern'. Wat zie je dan? Maak ook een overzichtje van de onderwerpen waarover het gaat, in de kerkenraad en in de gemeente, met dezelfde verdeling 'intern - extern'. Wat levert dat op? Er is veel bezorgdheid in onze kring, als ik mijn oor te luisteren leg. Waarover gaat die bezorgdheid? Ook daarvan wil ik wel eens overzichtje zien, met diezelfde verdeling 'intern - extern'.

Dat alles met de bedoeling: waar zitten onze gedachten? Waarin investeren wij? Waarover zijn we bezorgd?

Er zijn tal van besprekingen gaande, vrees ik, die een puur intern gebeuren zijn. Over hoe wij afspraken maken en hoeveel, hoe we een eredienst inrichten, welke liederen we zingen, enz. Let wel, deze onderwerpen zijn de moeite waard. Maar als dat al maar blijft terugkomen, doen we iets fout. Dan gaat er zoveel kracht en aandacht verloren voor het behoud van anderen.

Ik zeg niet dat al die discussies onderling overbodig zijn. Maar wel wil ik vragen om het evenwicht te bewaren, zodat het één niet ten koste gaat van het ander. We zijn niet uitverkoren om levenslang met onszelf bezig te zijn, niet persoonlijk en niet als kerk.

Gods keus zichtbaar maken

Daar komt nog wat bij. Als God ons kiest, voor zijn doel, zouden wij dan geen antwoord moeten geven? Past daarbij dan niet, dat wij kiezen voor Hem?

Ja, uiteraard.

In deze dagen mogen we het opnieuw gaan beleven, dat tal van jongeren hun ja-woord geven. Om te kiezen voor hun Heer! Dat is mooi. Zie daarover verder in de rubriek Wandelen met God vandaag.

En toch mis ik gaandeweg dit element in de liturgie van elke zondag. Ik merk dat door de 'vriendendiensten', waarin wij onze taal aanpassen aan gasten van buiten.

Dan zie ik veel gezichten voor mij van mensen, voor wie het bijzonder is om er te zijn. Ze kijken, ze luisteren en vragen zich af wat ze ermee moeten. Dan nodig ik ze uit om aan God een antwoord te geven. De preek loopt dan uit op een moment stilte, waarin ieder zich persoonlijk tot God kan richten. Pas daarna gaan we staan voor het gezamenlijke antwoordlied.

Dit lijkt me onmisbaar. Maar waarom alleen voor gasten? Ik heb altijd geleerd dat het in de eredienst gaat om ontmoeting, om verbond en verbondsvernieuwing. Niet alleen het Woord van God is belangrijk, al staat het wel centraal, maar bij alles wat God zegt is Hij altijd benieuwd naar wat wij als antwoord geven. Wordt het ja of wordt het nee? Alleen met de mond of ook met het hart? Wordt het leven aan Hem toevertrouwd of houden we het in eigen hand? Enz., enz.

Zou het niet nodig zijn dat dat element van kiezen veel meer uit de verf komt? Beseffen wij dat er tijdens en na de verkondiging iets heel belangrijks gebeurt aan onze kant? Volgens mij zou dat wel duidelijker kunnen, ook naar de jongeren toe, om hen daarin te laten groeien.

Waarom zeg ik dit?

Omdat Gods keus zichtbaar wordt in onze keus. Zijn kiezen voor ons bewerkt in ons een kiezen voor Hem en voor alles waar Hij mee bezig is. Dat moet dus niet in het vage blijven, zodat we de indruk kunnen wekken een preek alleen maar aan te horen.

Als onze keus vaag wordt, wordt Gods keus dat ook, dan wordt alles grijs. En men gaat zich vasthouden aan andere zaken, zoals tradities en regels van mensen. Daardoor wordt dan de aandacht opgeslokt, ook door alle discussies die dat geeft.

bij alles wat God zegt is Hij altijd benieuwd naar wat wij als antwoord geven

Maar stel je nu eens voor, dat Gods verkiezend welbehagen duidelijk wordt verkondigd. En dat net zo duidelijk de gemeenteleden zouden kiezen daaraan dienstbaar te willen zijn. Dan zou ieder aan God beloven goed rond te kijken in zijn omgeving, om zijn genade bij de mensen te brengen. Daarbij zouden we elkaar hard nodig hebben, er zou een andere sfeer ontstaan, meer meegenomen in de stroom van Gods heil. Het statische gaat eraf, alsof er geen hoger doel bestaat dan binnen de gemeente de onderlinge vrede te bewaren. Wat zo dus precies niet lukt.

De kracht van Gods keus ervaren

Het gekozen voorbeeld is even scherp als eenvoudig. Als Jozef ervoor zou kiezen het voedsel niet uit te delen, verwerpt hij Gods keus waardoor hij onderkoning mocht worden. Als Paulus ervoor had gekozen lekker thuis te blijven, had hij Gods keus van alle kracht beroofd waarvoor Jezus zich speciaal aan hem openbaarde. En ga zo maar door, tot en met de uitverkoren kerk van vandaag. Als de gemeente met haar voorgangers ervoor kiest vooral bezig te zijn met haar eigen welzijn, voldoende afge-

scherm door woorden en gebruiken die een buitenstaander niet begrijpt, berooft zij zichzelf van de vitaliteit die haar rechtstreeks toestroomt uit de diepten van Gods rijkdom.

Ik hoor mensen zeggen: 'ja maar, laten we het eerst in eigen huis in orde maken, pas daarna aandacht geven aan vriendendiensten en zo'. Het zal wel goed bedoeld zijn, maar het is een zelfverzonnen voorwaarde. Waar staat dat in de bijbel? Tot de jongste dag zal de kerk haar problemen kennen, aangevochten worden, ook van binnenuit. Dat is ons voorspeld! Mogen we dan zeggen: eerst moet het intern in orde zijn, pas dan richten we ons op buiten? Dan zal dat in dit leven niet meer gebeuren. Wie dat zegt

kies ervoor altijd bezig te blijven met interne processen, om daarin steeds meer teleurgesteld te worden. Want ze gaan niet over, dat is een illusie. Tegenkrachten blijven, altijd.

Maar het is juist de *kracht van Gods keus*, waardoor Hij zijn heil kan laten bedienen in deze wereld door beperkte mensen en onvolmaakte kerken. Wie zich in die keus laat meenemen, zal ook de kracht ervan ervaren.

Ds. B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum

Kantens - beroepen (deeltijd): E. Venema te Surrey (Canada)

Zwolle-Noord - bedankt voor beroep: drs. J.J. Burger en drs. J.J. Burger-Niemeijer

Nieuwleusen - beroep aangenomen: K. van Hoek te Brouwershaven

Amersfoort - jubileum: Op 8 mei was ds. P. Schelling veertig jaar predikant. Zijn standplaatsen waren: Wetsinge-Sauwerd (1966), Middelburg (1969), Leeuwarden (1979) en Den Bosch (2000). In 2003 ging hij met emeritaat.

Bergentheim - jubileum: Op 17 mei was ds. E. Meijer vijfentwintig jaar predikant. Zijn standplaatsen waren: Brouwershaven (1981), Enumatil (1987) en Bergentheim (1993).

Dalfsen - jubileum: Op 17 mei was ds. J.W. v.d. Jagt vijfentwintig jaar predikant. Zijn standplaatsen waren: Doetinchem/Doesburg (1981), Emmeloord (1985) en Dalfsen (1992).

Den Helder - jubileum: Op 17 mei was Ds. P. Niemeijer vijfentwintig jaar predikant. Zijn standplaatsen waren: Zuidwolde (Gr. 1981), Dordrecht (1985) en Den Helder (2000).

Gouda: de kerkenraad van de Gereformeerde Kerk te Gouda deelt mee, dat de verlofperiode, waarvan zijn missionair predikant, ds. J.P.C. Simpelaar na zijn terugkeer uit Benin genoot, thans verstreken is. Vanaf heden is ds. Simpelaar beschikbaar om beroepen van zusterkerken in overweging te nemen, evenals preekverzoeken.

Adres: ds. J.P.C. Simpelaar, Cronjéstraat 14, 2806 TV Gouda, tel. 0182-678844 of 06-13019581, email: simpelaar@t2move.nl

Amsterdam - afzetting: De kerkenraad van de Gereformeerde Kerk te Amsterdam-Zuid-West heeft bekend gemaakt dat hij, met instemming van de classis Amsterdam/Leiden en deputaten van de particuliere synode Holland-Noord, besloten heeft om zijn predikant, ds. H.J.D. Smit, te schorsen en af te zetten uit het ambt van predikant

Assen - wijziging telefoonnummer: Studeerkamer van ds. T. Wendt, Peter van Anrooystraat 11 is 0592-854060.
Harderwijk - adres: M.K. Drost, Guido Gezellelaan 8, 3842 XL Harderwijk

Kampen: aanmelding studenten Theologische Universiteit

De rector van de Theologische Universiteit maakt bekend dat aspirant-studenten die de bacheloropleiding Theologie of de vooropleiding klassieke talen in het studiejaar 2006-2007 willen volgen, zich schriftelijk of per e-mail kunnen aanmelden met daarbij aangeven welk diploma men heeft behaald of binnenkort denkt te behalen en waarvoor men zich aanmeldt propedeuse of vooropleiding.

Adres aanmelding: Theologische Universiteit, t.a.v.: Secretariaat, Broederweg 15, 8261 GS KAMPEN of secretariaat@tukampen.nl.

Wind

De heilige Geest in beelden 3

‘De wind waait waarheen hij wil ...’ (Johannes 3:8)

E.A. de Boer ■

Op Pinksterdag openbaart de Geest Gods zich ondermeer in ‘een geluid als van een hevige windvlaag’. Net als de duif: ‘uit de hemel komend’. Het geluid wordt gehoord en geeft het oor een aanwijzing van de kracht die de aanzwellende wind eigen is. Het geluid als van wind duidt op de kracht van God die Geest is. Denken we aan de heilige Geest als we de wind in het voorjaar horen suizen of in het najaar horen bulderen?

Waaïen van bovenaf

Op Pinksterdag vult het geluid het hele huis waar Jezus’ leerlingen op zijn bevel bidden, Ze wachten met de belofte van de Heer dat de heilige Geest over hen komt en zij kracht zullen ontvangen om zijn getuigen te zijn (Hd. 1:8). Jezus zelf heeft hen herinnerd aan de profetie van de Doper met water: ‘binnenkort worden jullie gedoopt met de heilige Geest’. Kort voordat Hij zelf naar de hemel ging, beloofde Hij zo de Geest. Op Pinksterdag vervult de Heer zijn belofte, zodat Petrus zeggen kan: ‘Die Geest heeft hij op ons doet neerdalen, en dat is wat u ziet en hoort’ (2:33).

De Heer, die de hemel van onderaf binnenging, doet van bovenaf die hemel open en zendt de Geest van God uit. Het aanzwellende geluid van de wind plant zich hier beneden voort in de hoorbare lofprijzing. De adem van de Geest gaat langs de stembanden van de leerlingen. Hij vult hun hart en longen. Niet alleen in het huis, ook in de stad wordt het, nee, Hij hoorbaar. De wind op Pinksteren: sacrament, teken én zegel van de heilige Geest.

Geboren van bovenaf

Jezus zelf had de Geest al eerder met de scheppingsmacht van de wind vergeleken. En wel in het gesprek met Nicodemus. Over ‘opnieuw geboren worden’. Eigenlijk: van bovenaf verwekt of geboren worden. Geboorte uit de Geest, een nieuwe start van menselijk leven.

Ter verduidelijking van dat ‘van bovenaf geboren worden’ zei de Heer: ‘De wind waait waarheen hij wil; je hoort zijn geluid, maar je weet niet waar hij vandaan komt en waar hij heen gaat’ (Joh. 3:8). De wind is niet te zien, wel te horen. De oorsprong van het nieuwe leven is evenmin als de wind door mensen vast te stellen. Maar wie opnieuw geboren wordt weet: het komt van boven, het nieuwe leven is uit de Geest van de Heer Jezus.

Ademen van bovenaf

Voor Israël ligt het voor de hand dat de Geest met wind te vergelijken. In het Hebreeuws betekent het woord: adem, wind, geest (ruach). Bij de schepping zweefde de Geest over de wateren (Gen. 1:2). Zodat gezongen wordt: ‘Door het woord van de HEER is de hemel gemaakt, door de adem van zijn mond is de aarde vervuld’ (Ps. 33:6). Die lofzang wordt aangeblazen door de Geest en zwelt aan door de eeuwen. Hoorbaar. Op tal van manieren wordt de Geestkracht Gods verwoord. De adem van de HEER stuwt een rivier voort (Jes. 55:19). De geest Gods is de aandrijving van de vliegende vaart van de tempeltrouwen (Ezech. 1). Tenslotte is het de Geest die het mordsdode volk met adem vult. ‘Dit zegt God, de Heer: Kom uit de vier windstreken, wind, en blaas in deze doden, zodat zij weer gaan leven!’ (37:9) En Gods adem blaast hen leven in, zoals op de zesde dag van de schepping in de mens, uit stof gemaakt (Gen. 2:7).

Het sacrament van het geluid als van een windvlaag was voor eens én voorgoed. De werkelijkheid van de Geest is blijvend: nog altijd hoorbaar in de lofzang. De Geest van Jezus Christus vult hart en longen van bovenaf. Hij blaast met onze adem langs de stembanden. Om de wereld met Gods eer te vullen.

Dr. E.A. de Boer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zeist

Openbare geloofsbelijdenis

wandelen met God

Waarom is dat eigenlijk zo, dat ik voor in de kerk ga staan om mijn geloof te belijden?

Met vaste regelmaat wordt die vraag gesteld, vanuit allerlei achtergrond. De één vindt het spannend om daar te staan, een ander vindt het wat formeel. En een derde zegt: 'ik geloof allang, en dat weet God ook; wat moet ik daar dan nog?'.

B. Luiten ■

Die aarzeling is wel voorstelbaar. De tijd is voorbij dat geijkte paadjes zonder commentaar worden gevolgd. De jongeren willen weten wat ze doen, en waarom. Daar vragen ze naar. En daar hebben ze groot gelijk in. Het gaat om hun geloof, hun belijdenis, daar moeten ze helemaal achter kunnen staan.

Dus: waarom gebeurt dat voor in de kerk? Waarom is bijvoorbeeld het gesprek met de kerkenraad niet voldoende?

Misschien zou dat ook wel zo kunnen. Maar dit vinden we mooier. Terwijl al die aarzeling kan verdwijnen als sneeuw voor de zon, als je bedenkt wat je met je ja-woord doet.

Bruiloft

Vergelijk het 'ja' voor God met het 'ja' op een trouwdag. Dat is de beste vergelijking die er bestaat. Want God vraagt naar de liefde van ons hart, Jezus noemt ons zijn bruid. *Wil je God toebehoren, zoals een bruid zich toevertrouwt aan haar bruidegom?*

Hier verdwijnt ieder spootje formalisme, zo dat er al zou zijn. Want dit is zo persoonlijk als het maar kan. *Liefde van hart tot hart.*

God zegt 'ja', wat zeg jij?

Of heb je dat al gezegd, geloof je allang? Maar dat kan toch geen bezwaar zijn. Zo gaat dat in de meeste verkeringen, dat je liefde groeit en dat je dat bij herhaling tegen elkaar zegt. Je leert elkaar kennen, je merkt dat je naar elkaar toegroeit. Dat wordt op een trouwdag niet ontkend, integendeel. Daar wordt vanuit gegaan. Op dat moment begint je liefde niet, maar zij wordt verzegeld, in een verbond voor het leven. Zo heb je ook op de dag van je openbare geloofsbelijdenis een periode achter je, waarin je God hebt leren kennen. 'Verkeringstijd' is misschien het goede woord niet hiervoor. Maar het was wel een aanloop naar de keus van je leven. Als je gaat ontdekken wat genade is, hoe diep dat gaat, en wie God daarin is, kun je al een bijzondere verbondenheid ervaren. Daarin

leer je de Here persoonlijk kennen, meer en meer. Dan heb je Hem al heel vaak gedankt en je liefde verklaard, voordat je voorin de kerk staat. En toch vraagt dat alles dan (op één of andere manier) om een moment, waarop je een *keus* maakt, *publiek*. Een keus, die wordt vastgelegd voor God en mensen. Want het gaat om een *trouwverbond*. Gods 'ja' in de doop was ook zo, dat iedereen het mocht horen en zien. Dit is niet geheimzinnig, dit doortrekt het hele leven. Zoals een huwelijk publiek bekend wil zijn, zo ook je band met God: 'wij horen bij elkaar, en daar moet niemand tussen komen'.

Spannend?

Is dat spannend, om dan zo voor in de kerk te staan? Ja, een beetje wel. En toch zijn er weinig bruidsparen die er daarom vanaf zien.

Want als je er even over nadenkt, is het veel meer *ontspannend*. Je belofte is belangrijk, dat mag je ook wel voelen. Maar toch, daarin grijp je vast dat God je wil dragen. Dat Hij in alles je wil helpen, dat je nooit iets alleen hoeft te doen. Als dat door je heen gaat, valt er juist spanning van je af.

Ik ken een predikant die erg zenuwachtig was voor de eerste keer, dat hij de kansel op zou gaan. Totdat iemand tegen hem zei, dat hij goed moest letten op z'n eerste zin: 'Onze hulp is in de naam van de Here...'. Dat is het!

Zolang je denkt dat je het zelf moet doen, ben je nerveus. En als je denkt, dat je belofte volmaakt moet zijn, ben je zo gespannen als een veer. Maar als je je mag toevertrouwen aan die God, die precies weet wie je bent, valt er juist een last van je schouders.

Merkwaardig trouwens, dat je zo vol kunt zijn van je eigen belofte, dat je nauwelijks meer hoort wat die ander zegt. In de voorbereiding op een trouwdienst kan het een eye-opener zijn als ik dat benoem. Iemand kan heel zijn hart willen leggen in zijn aanstaande trouwbelofte, en dat is geweldig goed natuurlijk. Maar hoort

hij ook wel wat die ander belooft, en wat hij daarin *krijgt*, aan levenslange hulp en liefde en trouw? En *houdt hij daar ook rekening mee?*

Krijgt dat een plek? Hoe dan?

Wij zijn een actief volkje. Het doen zit ons meer in het bloed dan het ontvangen. Toch is dat ontvangen juist zo wezenlijk, dat je in een huwelijk die ander echt *toelaat* in je leven. Het 'doen' kan heel stoer gebeuren, maar voor 'ontvangen' moet je je openstellen. Kwetsbaar durven zijn. Alleen dan kan je geholpen worden, dan gaat het lukken.

Dat is tussen mensen zo.

Dit is nog veel meer zo als je belijdenis doet van je geloof. Je keus voor God is belangrijk, wat je daarmee zegt en doet. Voel dat maar. Maar daarin is vooral belangrijk dat je wilt *ontvangen* wie Jezus voor je wil zijn. En dus dat je heel goed naar *zijn* belofte luistert, en die integreert in je denken. Alleen dan kun je geholpen worden, dan gaat het lukken.

Voor iedereen die ooit een trouwverbond is aangegaan, met God of mensen, is dit levenslang het punt waar het om draait: *die ander echt binnen laten komen, alle deuren van je leven openzetten*. Anders wordt het heel spannend. Dan kun je voor die ander doen wat je wilt, maar je houdt het niet vol. Terwijl er zoveel ontspanning mag zijn, in geborgenheid, aanvaarding en liefde.

De gemeente handelt

Daarvan wil de gemeente graag getuige zijn. Zij wil om je heen staan, Gods zegen je toezingen en voor je bidden. En dan zo je toelaten tot het bruiloftsmaal, de voorsmaak ervan, in de naam van Jezus.

Ja, dat doet de gemeente zelf. De kerkenraad geeft daar leiding in, hij spreekt en onderzoekt. Maar op die manier is de gemeente zelf actief. Zij is de bruid, zij wil in alles gericht zijn op haar Heer, en alleen in die gezindheid kun je haar toebehoren. Daarom is de eredienst de meest geschikte plaats om je geloof te belijden. Want als de gemeente bijeen is in de naam van God, *handelt* zij in de naam van God, *met zijn volmacht*. Zij aanvaardt je, zij geeft je een plek aan de tafel waar Jezus de gastheer is.

Als je dat beseft, wil je dat niet inruilen voor een andere gelegenheid om je belijdenis te doen. Integendeel, er gaat ook diep door je heen wat de gemeente eigenlijk is. Hier wil je bij horen, al is er menselijk gezien misschien van alles aan te merken. Want hier is God, hier wordt gehandeld en gesproken in de naam van God. *Hier worden sleutels bediend van het hemels koninkrijk*. Misschien gebeurt dat nog gebrekkig, maar toch zal de weg tot God die hier verkondigd wordt, straks geen andere zijn. Wat hier in de naam van Jezus wordt vergeven, dat is vergeven, ook in de hemel. Wie hier in de naam van Jezus wordt aanvaardt, die is aanvaard, voor nu en later (Joh. 20:21-23).

Dat is niet gezegd, uiteraard, om God op te sluiten in ons handelen. Dat zou niet kunnen.

Maar hiermee is wel in herinnering gebracht, dat de almachtige God ervoor gekozen heeft de gemeente te laten handelen in zijn naam. Aan haar heeft Hij de bediening van zijn sleutels toevertrouwd. Daarom is de eredienst uniek en onvervangbaar, dat de gemeente dan ook werkelijk samenkomt in de naam van de Heer, om die sleutels te hanteren.

In leven en in sterven

Elke vergelijking gaat ergens mank. Zelfs die van een aardse bruiloft. Want Gods trouwverbond is méér.

Treffend komt dat uit in de eerste belijdenisvraag: 'beloof je bij de belijdenis van deze leer te blijven in leven en sterven?'

Dat vragen wij op een trouwdag niet. Daar vragen wij trouw in heel het leven, tot de dood scheiding maakt. Verder gaat het huwelijk niet, daar houdt het op.

Maar daar houdt het trouwverbond met God *niet* op! Prachtig om te zien, indrukwekkend om te belijden. *Als je komt te sterven, blijf je dan ook op God vertrouwen?* Al ben je misschien nog jong, heb je ook nog heel andere plannen en verlangens. Wil je dan toch naar de Bruidegom gaan, als Hij je roept? Vertrouw je Hem je leven toe, hoe Hij je ook leidt, op aarde en naar de hemel?

Ja, dan zeg je wat, als je dat belooft.

Dat is hét antwoord waar Jezus op wacht, en dat Hij telkens weer horen weer. Laat het de ziel zijn van je gebed.

Het is het antwoord op Golgotha, waar het trouwverbond op rust.

Het is het antwoord op je doop, waarin God tot je sprak voor eeuwig.

Ds. B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum

Ouderling, sta voor je taak!

Ambtsdrager van Christus of coördinator van de gemeente? (3)

Dit is het derde artikel in een serie van vier. De eerste beide artikelen ('Ouderling, waar kom je vandaan?' en 'Ouderling, wat staat je te doen?') zijn in twee voorgaande nummers van dit blad geplaatst.

J. van Bruggen ■

In onze tijd dreigen de opdrachten, die we in het vorige artikel noemden uit het centrum weg te worden geschoven of overwoekerd te raken door allerlei andere zaken, die er wel mee verwant zijn maar die zich teveel opdringen en de aandacht afleiden. Op zichzelf is dit iets van alle tijden. Ten diepste is het de satan die altijd weer onze aandacht bij God wil wegtrekken, op welke manier dan ook. En sinds de zondeval zijn wij als mensen ook meer gericht op dit leven en onze eigen interesses dan op de dingen die boven zijn. Gelukkig wil God deze negatieve spiraal doorbreken en onze hoofden en harten weer omhoog heffen naar de hemel waar Christus is. Deze vernieuwing leidt wel tot een spanning met de ons omringende menselijke cultuur.

er is een veelheid aan tegenstrijdige idealen

In iedere tijd krijgt die spanning zijn eigen vormen. Vaak realiseert men zich dit achteraf beter dan op het moment zelf. Onze huidige cultuurfase lijkt etnisch en religieus een cultuur in overgang. Dit betekent dat de oude structuren afkalven en er vaak nog geen nieuwe zijn geformeerd. Generaties zijn in ontbinding; families vallen uiteen; de samenleving individualiseert of wordt etnisch bepaald. Een overgangsfase geeft altijd een apart soort onrust en onzekerheid. Binnen een duidelijk gestructureerde samenleving heeft de kerk ook te maken met deze onrust: geestelijke strijd is er altijd! Het lijkt er echter op dat die onrust, wat soort en vorm betreft, in onze cultuurfase iets eigens heeft. De algemene onrust en de daarmee samenhangende grotere vrijblijvendheid blijft niet staan voor de kerkmuren. Wanneer we ons daardoor laten aandrijven wordt ook ons kerkenwerk onoverzichtelijk en onrus-

tig. Juist echter in een onrustige tijd is een kerk met constantie, gemeenschappelijkheid, rust en hemelse gerichtheid een anker in een rusteloze zee! Dat zal uiteindelijk ook juist haar aantrekkelijkheid zijn wanneer het God behaagt om harten te openen.

3.1 De invloed van de tijdsongrust

Ik ben er niet zo zeker van dat wij ons in de GKV hebben kunnen vrijwaren van de invloed van de tijdsongrust. Soms lijkt ze zelfs de boven- toon te voeren. Ik wijs op twee dingen.

1. Er is geen gedeelde, centrale visie op de plaats van de kerk als vergadering van hemelburgers en als zij er is, is zij onvolgende actief. Er is een veelheid aan tegenstrijdige idealen. Ik noem een willekeurig aantal voorbeelden, onderling heel verschillend, maar allemaal symptomen van gelijktijdige tegenstrijdigheid. Enerzijds binnenslands een pleidooi voor de nauwkeurige eenheid in de leer en anderzijds oecumenische contacten waarin heel anders met dit onderwerp wordt omgegaan. Enerzijds een pleidooi om niet wereldgelijkvormig te zijn en anderzijds bewondering voor sommige vormen van evangelisatie-actie waarin de vorm nogal wereldgelijkvormig wordt. Enerzijds een pleidooi voor de onfeilbaarheid van de bijbel en anderzijds een sterke behoefte om uitspraken over uiteenlopende onderwerpen als de man/vrouw verhouding of het omgaan met homoseksualiteit of de schepping van hemel en aarde in zes dagen ongedaan te maken of tot het uiterste in te perken. Enerzijds een toenemende voorliefde voor bovenlokale grote bijeenkomsten en activiteiten, soms ook interkerkelijk, en anderzijds op lokaal niveau voorliefde voor kleine groepen. Enerzijds graag een combo in de kerk en anderzijds pleidooien

voor het ordinarium in de eredienst. Het verband is vaak zoek. De gemeenschap dobert onrustig heen en weer op de botsende golven van oude waarden en van het snel wisselende tijdgerichte aanbod.

2. In de tweede plaats zijn er bepaalde generaliserende idealen actief die aanvechtbaar maar bijna onbespreekbaar zijn. 1. Iedere plaatselijke kerk in elk land moet groeien en als zij niet groeit, is zij geen goede kerk. 2. Kerken moeten organisatorisch één worden. 3. Contacten wereldwijd zijn belangrijk. 4. Diaconaal: niemand mag eenzaam zijn in de gemeente. 5. Ambtsdragers moeten het avondmaal rein houden en dus een eindoordeel kunnen vellen over bijvoorbeeld schuldvragen bij echtscheiding.

Doordat dit vaak onjuiste en niet te realiseren idealismen zijn, zijn daarvoor geleidelijk aan diverse deputaatschappen benoemd die óf op den duur zullen vervallen in kostbare betekenisloosheid óf de kerkenraden voortdurend onder spanning zullen houden. Dit overlaadt de kerkenraadsagenda's (samenprekingsagenda; reizen naar het buitenland; organisatie van bezoeksregelingen aan allerlei mensen; liturgische vernieuwingen waarvan het einde niet in zicht is; een wildgroei aan commissies met vaak veel te vage instructies; ingewikkelde en tegenstrijdige procedures bij toelating tot het avondmaal; bijzondere ontmoetingsdiensten; evangelisatieprojecten met veel sociale impact enz.)

3.2 Een paar kanttekeningen bij deze ontwikkelingen.

Ten eerste is de belangrijkste vraag voor ouderlingen niet wat ze kunnen bereiken, maar wie ze zijn en ván wie ze zijn. Ambtsdragers hebben in woord en daad een voorbeeldfunctie. Ook in hun gevoel en emotie bij verdriet en zonde.

Ten tweede moeten we evenals Paulus letten op open deuren: we hoeven niet te bonzen op gesloten deuren (dit geeft richting en rust bij evangelisatie en kerkelijke éénwording). Ten derde leven we niet bij de negatie van wat God door anderen doet. We zijn maar een klein onderdeel van de grote wereldkerk die onzichtbaar is. Het versterken van de band met die onzichtbare kerk heeft voorrang op alles. We hoeven niet alles te doen. Er zijn méér christenen in Nederland! En er zijn meer kerken in de wereld. Kerkgroei is er wekelijks te zien, als we ook maar voor China en andere landen willen danken en niet denken dat alles ook in Nederland aanwezig moet zijn.

Ten vierde zijn voorgangers geen wegenwachters die alles moeten repareren waar ze bij geroepen worden, maar gidsen die in een onoverzichtelijke wereld de juiste weg wijzen. Ten vijfde: we kunnen niet uit de situatie springen, maar het zou goed zijn het hui-

dige activisme geleidelijk aan in te dammen en de achterliggende dwangmatige 'God wil het'-kreten te ontzenuwen. Dit vraagt om besnoeiing van landelijke ondernemingen en van bovenplaatselijke projecten die onbeperkt zijn uit te breiden en die het kerkenwerk zo zullen belasten dat het er onder bezwijkt. Het vraagt plaatselijk om een terugtrekkend beleid van kerkenraden ten aanzien van allerlei particuliere wensen en initiatieven en om concentratie op de voorbeeld- en woordfunctie. Heel veel zal dan terugkomen bij de christenen met hun eigen verantwoordelijkheid voor Gods aangezicht en bij wat Kuyper 'de kerk als organisme' noemde (in onderscheid van 'de kerk als instituut').

Tenslotte

Is een ambtsdrager van Christus ook een coördinator van de gemeente? Hier is geen absolute tegenstelling. Maar de richting is wel belangrijk. Coördineert de ambtsdrager een uiteenlopende variëteit aan ongeordende dadendrang vanuit de gemeenten of coördineert hij vanuit

***we zijn maar een klein onderdeel
van de grote wereldkerk die
onzichtbaar is***

zijn eigen band aan Christus en vanuit de doelstelling van Christus de gemeenschap der gelovigen? Het eerste zal leiden tot vele vergaderingen, commissies en activiteiten, terwijl ambtsdragers geroepen zijn om niet zichzelf te vergaderen maar de gelovigen. Het tweede zal leiden tot veel voorbeeld, huisbezoek, onderwijs, vermaning en bemoediging. En voor de rest zijn er veel goede sport- en buurtverenigingen waar christenen actief een zoutend zout kunnen zijn.

Prof. dr. J. van Bruggen is emeritus-hoogleraar van de Theologische Universiteit te Kampen

Rondom Jan Zwart

Jan Zwart (1877-1937) is zonder twiifel één van de belangrijkste persoonlijkheden uit de twintigste-eeuwse Nederlandse orgelcultuur. Als organist, muziekvorser, componist en publicist (o.a. als medewerker van *De Reformatie*) heeft hij zich zijn leven lang ingezet voor de Nederlandse orgelkunst in het algemeen en de protestantse koraalkunst in het bijzonder.

J. Smelik ■

Na de Tweede Wereldoorlog werd Zwart helaas tot een controversieel figuur gemaakt. Enerzijds is de man dikwijls geannexeerd door organisten die een type koraalspel propageren waar tegen Zwart zelf hevig fulmineerde. Hij

omschreef dat orgelspel als 'ongerhythmeerde en ongefraseerde drabbige toonsubstanties zonder eenig thematisch verband of samenhang, met niets van contrapunt of stemvoering erin'.

Voor al door een gebrek aan kennis van wat Zwart wilde bereiken en wat hij daadwerkelijk gedaan heeft, is hij anderzijds door anderen volstrekt ten onrechte beschimpt en veronachtzaamd.

Beide houdingen (idolatie verering en afkerige verguizing) doen geen recht aan de man, zijn werk en idealen. Gelukkig wordt dat de afgelopen twintig jaar steeds duidelijker ingezien. Vooral sinds de herdenking van zijn vijftigste sterfdag in 1987 wordt Jan Zwart vaak op een evenwichtige en objectieve manier voor het voetlicht gebracht.

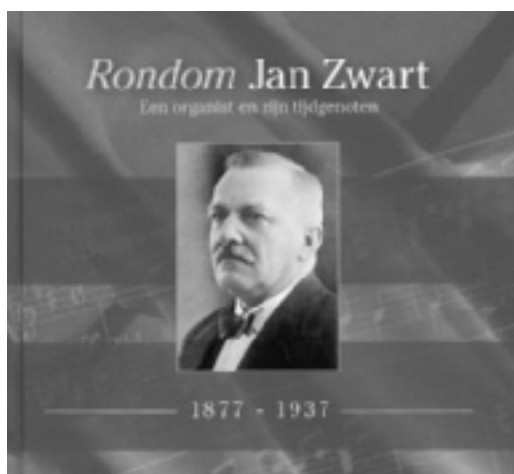
Dat gebeurt ook op de recent verschenen cd *Rondom Jan Zwart. Een organist en zijn tijdgenoten* en in het bijbehorend boekje. De cd bevat een selectie uit de vier radio-uitzendingen die in 1987 door de EO werden uitgezonden. Organist Jaap Zwart bespeelt het Bätz-orgel in de Domkerk te Utrecht en het Witte-orgel van de Oude Kerk te Delft. Behalve van Jan Zwart staan op de cd werken van Anthoni van Noordt, Johan Wagenaar, Cornelis de Wolf, Cor Kee en Willem Mudde. Mede gezien de voortreffelijke uitvoering van Jaap Zwart is het waardevol dat deze radio-opnamen nu op cd beschikbaar zijn. Daar komt bij dat de cd vergezeld gaat van een boekwerkje (61 pagina's) dat naar inhoud en vormgeving fraai te noemen is. [Je kunt zelfs discussiëren of dit nu 'een boekje met cd' is of 'een cd met een boekje'.] Het boekje bevat het artikel 'Jan Zwart en zijn levenswerk' van Willem Mudde uit 1962. Interessanter vind ik echter nog het artikel van de musicoloog dr. Frits Zwart.

Fabels

Frits Zwart geeft niet alleen een doeltreffende toelichting op de gespeelde werken, maar

Jan Zwart achter de klavieren van het orgel van de Bovenkerk te Kampen (1930)

besteedt ook breder aandacht aan het werk van Jan Zwart en zijn betekenis voor de orgelcultuur. Hij rekent daarbij af met een aantal fabels.

Zo hebben Zwarts leerling Cor Kee en Zwarts schoonzoon Willem Mudde gesteld dat Zwart met tégenzin orgelbewerkingen schreef over geestelijke liederen omdat de NCRV hem dat dringend verzocht. Alleen al het feit dat hij deze bewerkingen ook speelde tijdens zijn concerten (waar de radio-omroep dus geen gezag kon laten gelden), ontkracht deze visie in belangrijke mate, aldus Frits Zwart. Bovendien wijst Frits Zwart er terecht op dat de koraalbewerkingen zich compositorisch niet onderscheiden van andere muziek van Zwart en dat de bewerkingen uitstekend toegesneden zijn op het karakter van de liederen.

Frits Zwart schrijft dat het onduidelijk is waar de kritiek van Kee en Mudde zich eigenlijk op richtte. Ik denk dat de kritiek vanuit een brede context geïnterpreteerd moet worden. Na de Tweede Wereldoorlog ontstond er cultureel, theologisch en spiritueel een klimaat waarin men afstand deed van de wereld waaruit de gewraakte liederen voortkwamen. De liederen waren naar inhoud en vorm exponenten van een vooroorlogse cultuur en vroomheid die men niet meer begreep of die men niet meer wilde.

Bovendien liet Jan Zwart bij de keuze van de liederen zich volgens mij zeker ook leiden door de kwaliteit van de melodieën. Akkoord, hij koos zo nu en dan voor zwakkere melodieën. Maar in zijn tijd waren er ook veel ronduit sléchte melodieën enorm populair. Denk maar aan de Angelsaksische gospel hymns van Ira D. Sankey c.s. die Joh. de Heer veelvuldig in zijn Zangbundel opnam. Welnu, bij mijn weten heeft Zwart dat soort slechte melodieën zelden of nooit gebruikt. Zwart nam kwaliteitsgrenzen in acht. Ook dat pleit tegen de gedachte dat hij water bij de wijn deed en inferieure muziek produceerde op verzoek van derden.

Profeet op de orgelbank

Een ander fabeltje dat in het cd-boekje weerproken wordt, is dat Zwart zijn concerten

afsloot met samenhang. Dat zou volgens Frits Zwart niet passen bij het openbare karakter van een orgelconcert waar ook niet-protestanten op af kwamen.

Bovendien ging het Zwart tijdens zijn concerten meer om de orgelcultuur. Hij wilde het publiek de 'majesteitlijke schoonheid' van het orgel leren kennen en "belangstelling opwekken voor de zeer uitgebreide, voor een groot deel weinig uitgevoerde orgelliteratuur" (aldus Zwart in 1930). Terecht concludeert Frits Zwart dan ook dat het Zwart niet ging om 'evangeliseren op de orgelbank'.

De laatste woorden doen denken aan de woorden van de theoloog Klaas Schilder, die Jan Zwart in 1933 betitelde als 'profeet op de orgelbank'. Deze betiteling wordt tot op de dag van vandaag misbruikt om aan te geven dat organisten een soort bijzonder ambt vervullen in de verkondiging van het evangelie. En een volgende (mis)stap is dat Zwarts *orgelstijl* gezien moet worden als de stijl die verreweg het best geëigend is om God via de orgelmuziek te loven en om uiting te geven aan het godsdienstige gevoelsleven.

Als je 'profeet op de orgelbank' bent en via orgelpijpen wilt evangeliseren, dan moet je - zo is vaak de gedachte - musiceren zoals Zwart deed. Of beter: gedaan zou hebben. Want vaak doelt men ook nog op een manier van orgelspe- len waartegen, zoals ik reeds memoreerde, Zwart zich juist verzet heeft.

Het is onmogelijk om de context waarin Schilder zijn uitspraak plaatste, in deze recensie voldoende te bespreken. Maar het komt erop neer dat Schilder nooit de muziekstijl van Zwart heeft aangewezen als de ideale kerkmuziekstijl. Hij sprak trouwens niet alleen ten aanzien van Zwart over 'profeteren op de orgelbank', maar deed dat in 1947 ook in verband met de organist D.W.L. Milo. En dat terwijl Milo een totaal andere muzikale stijl voorstond dan Zwart! Schilder heeft met zijn betiteling wel gezegd dat een christen-kunstenaar drager is van het ambt van alle gelovigen en derhalve ook in de kunst Gods naam als profeet moet belijden. Dat is dus een theologische uitspraak die gaat over een levensvisie, en zeker geen muzikale uitspraak waarbij een bepaalde muziekstijl gesacraliseerd zou worden.

Wel heeft Schilder Zwart steeds gesteund in zijn strijd tegen slecht liturgisch orgelspel van de 'fiedelaars' en 'tierelierders' zoals Schilder slechte organisten noemde. En daarmee had de theoloog oog voor de waarde en betekenis van het werk van de kerkmusicus Zwart.

N.a.v. *Rondom Jan Zwart. Een organist en zijn tijdgenoten*. Uitgeverij De Banier, Utrecht 2006. ISBN 90 336 0591 0.

Dr. J. Smelik is musicoloog-hymnoloog en woont te Zuidhorn

Liedboek gezang 310: Bewaar ons, Here, bij uw woord

lied van de week

Voor volgende week zondag staat het lied 'Bewaar ons, Here, bij uw woord' van Maarten Luther op het liedrooster. Het lied behoort tot de beroemdste liederen uit de eeuw van de grote Reformatie. Het is dan ook een goede zaak dat dit lied (wat mij betreft: eindelijk) binnen onze kerken vrijgegeven is voor liturgisch gebruik.

J. Smelik ■

Lied tegen de aartsvijanden van Christus

De oorspronkelijke titel boven dit gezang luidde: *Ein Kinderlied, zu singen, wider die zween Ertzfeinde Christi und seiner heiligen Kirchen, den Bapst und Türcke, etc.* (Een kinderlied, te zingen tegen de twee aartsvijanden van Christus en zijn heilige kerk, de paus en Turken, enzovoort). Ook in de eerste strofe worden de paus en de Turken genoemd als de twee vijanden die de kerk bedreigen:

*Erhalt uns, HERR, bey deinem Wort
und steur des Bapsts uns Türken Mord,
Die Jhesum Christum deinen Son
wollten stürzen von deinem Thron.*

Dat Luther de paus als een bedreiging zag, hoeft geen nadere toelichting. Maar hoezo noemde hij ook de Turken? Dat heeft te maken met het feit dat het islamieten waren die hun invloedssferen trachtten te vergroten. In de zomer van 1541 werd de broer van Karel V, Ferdinand van Oostenrijk, bij Boedapest verslagen door de Turken en daarmee lag voor de islam de weg open naar de rest van Europa. Luthers lied, dat hoogstwaarschijnlijk al in 1541 in omloop was, sloot dus nauw aan bij de actuele politieke situatie. Maar voor Luther was de bedreiging door de Turken geen politiek gegeven, maar een religieus gevaar: de christelijke wereld bedreigd werd door jihad-strijders. En wanneer je laatstgenoemde term laat vallen, blijkt de actualiteit van de zestiende eeuw niet eens zo ingrijpend te verschillen met de actualiteit in onze wereld. Hoe het ook zij, Luther zag in zijn tijd van twee kanten gevaar opdoemen voor de christenen:

van buitenaf (mohammedanen) en van binnen-uit (paus en zijn trawanten). Het was hem daarbij duidelijk dat de kerk niet moest vertrouwen op wapentuig, maar zich alleen moest vastklampen aan Gods woord. De kerk zal behouden blijven wanneer God zijn volk bij zijn woord bewaart.

In 1542 heeft Luther in één van zijn *Tischreden* gezegd dat het gebed van kinderen een krachtig wapen is in de strijd tegen vijanden die hun toevlucht hebben genomen tot wapens. En zo komt ook de benaming 'Kinderlied' die oorspronkelijk boven het lied stond, in een verrassend daglicht te staan.

In de tweede strofe wordt in de slotregel heel kort en krachtig verwoord *waartoe* Gods bewa- ring nodig is: zodat de 'arme christenheid' Jezus Christus altijd kan loven.

Het lied werd in 1542 gedrukt als afzonderlijke uitgave en een jaar later werd het voor het eerst opgenomen in een liedbundel: *Geistliche Lieder zu Wittemberg* van Joseph Klug. Sindsdien heeft het gezang een plaats in vrijwel alle lutherse liedboeken. Wel verschenen er spoedig allerlei tekstvarianten. Zo is er een versie uit 1590 bekend waarin de tweede regel van het eerste couplet luidde: "... und steur der Calvinisten Mord." Ook werden wel coupletten aan het lied toegevoegd die ingegeven waren door de actualiteit.

Met het verstrijken van de jaren/eeuwen gingen de scherpe kantjes eraf en werden vijanden niet meer met name genoemd. Men hield het op het algemene: "und steur deiner Feinde Mord". Zo stootte je niemand voor het hoofd en was je lied niet gedateerd. Iedereen kon bij het zingen denken aan de 'vijanden' die op dat moment actueel waren.

In deze versie is het lied in de twintigste eeuw in Duitsland en Nederland in de officiële kerkliedbundels terechtgekomen. In ons land is het lied vooral bekend geworden in de vertaling van de lutherse predikant Pieter Boendermaker (1893-1977), die onder meer betrokken was bij de totstandkoming van het *Gezangboek der Evangelisch-Lutherse Kerk* (1955). Zijn vertaling, die goed aansluit bij de originele Duitse tekst, staat ook in het *Liedboek*.

De tekst van het lied heeft een trinitarische opbouw: strofe 1 is een bede tot God de Vader om bewaring bij zijn woord; strofe 2 is een bede tot Christus om zijn macht te vestigen en om de 'christenheid' te beschermen; strofe 3 is een bede tot de Geest om eenheid van de christenen en om bijstand bij het verlaten van dit leven. Luther benadrukt vaker (in zijn liederen) dat de Heilige Geest onze trooster en helper zal zijn in het uur van onze dood. U kunt bijvoorbeeld denken aan de slotcouplet van het lied 'Nun bitten wir den heiligen Geist' ('Nu bidden wij de Heilige Geest' - *Liedboek* gezang 241:4).

Melodie

Luther heeft verschillende melodieën gemaakt waarbij hij teruggreep op een middeleeuwse hymne. Dat is ook het geval met de melodie van 'Erhalt uns, Herr, bei deinem Wort'. De melodie is afgeleid van 'Veni Redemptor gentium', de hymne die ook ten grondslag ligt aan de melodie van o.a. 'Nun komm, der Heiden Heiland' ('Kom tot ons de wereld wacht' - *Liedboek* gezang 122).

Het ritme van de melodie is eenvoudig: de eerste en laatste noot van elke regel zijn lang (hele noten) en de tussenliggende zijn kort (halve noten). Dit ritme gebruikte Luther in veel gevallen bij liedteksten met een gebedskarakter. Bij dergelijke teksten maakte hij trouwens ook dikwijls gebruik van één van de modi ('kerktoonsoorten'). Zo staat de melodie van gezang 310 in de dorische modus. Bijzonder fraai in dit lied is de woord-toonverhouding. Wanneer u de oorspronkelijke Duitse tekst zingt, zal het u opvallen dat essentiële woorden uit de tekst door de melodie onderstreept worden: *Erhalt uns, Herr, bei deinem Wort*. En in regel drie: 'die *Jesum Christus* deinen Sohn'. Juist in die derde regel bereikt niet alleen de tekst maar ook de melodie het hoogtepunt. Dit is zeker geen toeval, want juist in de derde melodieregels wijkt Luther het meest af van de hymnemelodie waarop hij zijn melodie baseerde. In het licht van regel 3 valt op dat de laatste regel ('wollten stürzen von deinem Thron' - 'te stoten van uw hoge troon') de melodie een sterke dalende beweging maakt.

Het lied moet in een rustige beweging gezongen worden: ca. MM 46 voor de hele noot. Daarbij moet u er even op letten dat de tijd om tussen de regels adem te halen, steeds van de laatste noot van elke regel afgehaald wordt, zodat u weer op tijd aan de nieuwe regel begint.

Dr. J. Smelik is hymnoloog-musicoloog en woont te Zuidhorn

Help! Het is weer maandag

Een christen kan een kloof ervaren tussen het leven op zijn werk en het leven in de kerk? Hoe werkt je christen-zijn nu door in je werk. Kun je herkenbaar blijven als christen in je werk, of is er sprake van een onoverbrugbare kloof tussen de zondag en de maandag. De schrijver, *Eddy de Pender* behandelt verschillende thema's, die gaan over de kloof tussen werk en geloof. Daarbij gebruikt hij heel praktische situaties. Dat maakt het boek ook aantrekkelijk voor docenten en catecheten, die rond een bepaald thema op zoek zijn praktijkvoorbeelden. De Bijbel geeft richtlijnen, die in je dagelijks werk een uitstekend richtsnoer kunnen zijn voor je handelen. *Help! het is weer maandag* is een praktisch boek dat je concreet helpt om de vrede van Christus ook op maandag te ervaren.

J. Westert ■

N.a.v. Eddy de Pender, *Help! Het is weer maandag - Christen zijn op je werk* is uitgegeven door Buijten & Schipperheijn Motief te Amsterdam, 152 pagina's, ISBN 90-5881-220-0, € 15,90

Doe uzelf geen kwaad

Wat bezielt iemand die een eind aan zijn leven wil maken? In Volkskrant magazine worden vier mensen geïnterviewd die een of meer pogingen tot zelfmoord hebben gedaan. Hieronder twee van hen aan het woord:

T. Groenveld ■

‘Wie nooit depressief is geweest, zal niet precies kunnen begrijpen waarom mensen een zelfmoordpoging doen’, zegt de 59-jarige Rien (...)

Na een mislukte poging kwam hij in het ziekenhuis.

‘Ik wilde mezelf echt vernietigen’, zegt hij. ‘Ik voelde zóveel zelfhaat.’

Huwelijk op de klippen, financiële problemen en van oudsher een flinke portie hekel aan zichzelf; nee, die intense haat ontstond niet van het ene op het andere moment. In zijn geval is het allemaal terug te voeren op zijn kindertijd (...) Onbewust heeft die opvoeding veel woede bij hem gewekt, zegt hij. ‘Maar uit liefde voor je ouders houd je die woede voor je.’ Ook al omdat hij van zijn moeder had geleerd om grote emoties omwille van goede vrede in te slikken. ‘Als ik met iets zat, zei mijn moeder altijd: “Jongen, daar moet je boven staan.” Zij stapte als het ware uit haar emotie. Dat ging ik ook doen. Ik heb heel lang vanuit mijn verstand geleefd.’

De wereld van control freak stond dus op zijn kop, toen diens huwelijk na 27 jaar strandde en allerlei financiële lijken uit de kast vielen. ‘Ik werd knettergek. Ik was altijd Pietje Precies, in alles. Omdat ik bang was dat de dingen anders verkeerd zouden gaan. En als de dingen verkeerd gingen, voelde ik me meteen schuldig. Dus toen het toch gebeurde, ging ik mezelf weer van alles verwijten. Ik kreeg opnieuw het gevoel dat niemand van me houdt. Net als vroeger.’

En wij dan?

Denkt iemand dan niet aan de nabestaanden, die blijven zitten met de vraag: ‘En wij dan?’ Harry zegt dat hij het eerst niet wilde vanwege zijn kinderen.

‘Maar op gegeven moment verdwijnt die gedachte en denk je: ze hebben het allemaal goed, dus laat mij maar rustig gaan. (...) De pijn wordt zo erg dat je een streep over gaat. En als je daar eenmaal overheen bent, maakt het allemaal niet meer uit. Ook je familie niet. Dan is er geen angst meer. Dan ga je.’

Twee keer is een zelfmoordpoging bij hem ‘toevallig’ ontdekt:

Ik ben niet echt gelovig, maar ik vind het allemaal wel frappant. Ik vraag me af waarom dit zo is gebeurd. Je zou kunnen zeggen: zit daar iets achter? Nou ja, ik hoop inderdaad dat daar iets achter zit. Dat het gewoon mijn tijd nog niet is. En dat iemand boven dat heeft bepaald. Zou ik wel heel interessant vinden.’

Macht van het kwaad

In *De Wekker* (Orgaan van de Christelijke Gereformeerde Kerken) schrijft ds. J. Jonkman over suicide.

We zoeken naar wat goed is en goed doet en wat opbouwt. En tegelijk weten we ons omringd door machten die uit zijn op afbraak. Het kwaad is een echte macht in de wereld. De duivel is een echte heerser. Hij beïnvloedt mensen op allerlei manieren. Hij zal proberen negatieve gedachten aan te jagen. Hij versterkt allerlei gevoelens van onbehagen en wijst ondertussen een verkeerde weg. En in zwakke momenten zijn we daar gevoelig voor.

Daar tegenover staat de boodschap van het evangelie: doe uzelf geen kwaad.

We kunnen onszelf op veel manieren kwaad doen. Enkele voorbeelden:

We kunnen onszelf de put inpraten. Ik kan dat toch niet. Ik ben niets waard (...)

We kunnen onszelf ernstig tekort doen door de Bijbel dicht te laten. We bouwen verkeerde gedachten over de Bijbel op. Juist als het erom spant, denken we: de Bijbel kan me toch niet helpen. Mooie woorden, maar ze slaan niet op mijn situatie.

Ten diepste zeggen we dan: God is een machteloze God (...) Je verwacht dan niets meer van God, terwijl er ondertussen op de achtergrond toch een schreeuw naar God is (...)

Een andere manier is dat we ons laten beïnvloeden door mensen met ongeloofstaal waardoor we vol twijfel komen en ons geloof afgebroken wordt.

En we doen onszelf kwaad als we vol zijn van seks of geld, als we negatief over de ander doen, of als we de machten van verslaving toelaten in ons leven.

En juist wanneer het negatieve greep op ons heeft gekregen, zijn drank en drugs aantrekkelijke middelen. Verhalen van mensen die in een negatieve spiraal terecht kwamen, spreken boekdelen.

Liefde

De diepste reden om jezelf geen kwaad te doen is Gods liefde. Hij zoekt ons in Jezus Christus.

Wie in hem gelooft, heeft leven. God heeft in Zijn eeuwige, heilige liefde Zijn Zoon gegeven, Hij heeft die gegeven aan een mensenwereld waarvan God wist hoe die zou reageren. God kent de mensenwereld. Hij kent de mensen beter dan zij zichzelf kennen. Echte mensen-

kennis doe je op door het Woord en de Geest bewerkte ware Godskennis. De bewaring en de voeding van het geloof is van enorm belang. Want dan onderhouden en voeden we ons leven.

Dat gaat niet automatisch: we moeten ons er 'in de weg van de middelen' voor inzetten.

Maar dan groeit het weten van het geloof: 'mijn tijden zijn in Uw hand.' Dat moeten we zoeken, ook in de beleving. Want we maken allerlei vormen van kwaad mee. Daar ontkomt niemand aan. Maar Jezus Christus is gestorven en opgestaan. Hij geeft moed en kracht. Bestrijdt negatieve gedachten en gevoelens door geloof en gebed. Door de kracht van het Woord. Er gaat liefde naar ons uit.

Ds. T. Groenveld is emeritus-predikant van de Gereformeerde Kerk te Uithuizen en woont in Usquert

Persberichten

Vgk houdt jaarcongres over muzikaal leiderschap

Op 27 mei 2006 organiseert de Verenging van Gereformeerde Kerkorganisten (VGK) het Jaarcongres 2006. Het congres vindt plaats in de Kandelaarkerk te Amersfoort. Thema voor dit congres is "muzikaal leiderschap". Het thema wordt vanuit theologisch en muzikaal perspectief belicht door middel van lezingen en een praktische uitwerking. Het congres is bedoeld voor iedereen die zich betrokken voelt bij de (kerk)muziek binnen de Eredienst.

Vanuit verschillende invalshoeken wordt dit thema belicht door ds. J.T. Oldenhuis, emeritus-predikant te Groningen en Willem Blonk, cantor organist van de PKN te Rotterdam-Ommoord. Zij geven, beiden vanuit hun eigen kennis en ervaring, antwoord op vragen als: 'wat is het profiel van een goede muzikaal leider', 'hoe verloopt de samenwerking met predikant, kerkenraad en liturgiecommissie' en 'hoe werkt dit in de praktijk'. Er is daarbij volop ruimte voor discussie met elkaar en met de sprekers.

In het middag programma volgt een praktische (muzikale) uitwerking. Dit wordt verzorgd door Harry van Wijk, cantor-organist in de Kanderlaarkerk, met medewerking van verschillende instrumentalisten. Hij sluit het congres af met een concert.

Het congres vindt plaats in de Kandelaarkerk te Amersfoort (Heiligenbergerweg 64) en duurt van 11.00 - 16.00 uur. Toegang is gratis, aanmelden is niet nodig. Indien gewenst kan gebruik gemaakt worden van de lunch. De bijdrage hiervoor bedraagt 5 Euro, voorafgaand aan het congres zijn hiervoor lunchkaarten te koop.

www.eredienst.com

Zendtijd voor kerken

Op D.V. zondag 28 mei a.s. wordt 17.02 uur via de radio een kerkdienst uitgezonden van de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt in Doetinchem. Voorganger ds. Jelle Drijfhout preekt over het thema 'Verlangen naar echtheid'. zie www.zvk.nl.

Driehoek start actie 'Fundament onder de Driehoek'

De stichting de Driehoek heeft de overheidssubsidie in de afgelopen jaren zien dalen naar nul.

In 2004 werd nog € 270.000 ontvangen. In 2005 was dit gedaald tot € 180.000 en vanaf 2006 wordt geen subsidie meer ontvangen. Één van de financiële fundamenten onder de Driehoek fundament is weggefallen.

De Driehoek biedt christelijke psychosociale hulp bij onder andere relatieproblemen, identiteitsvragen, depressiviteit, eenzaamheid, seksverslaving, angst- en paniekstoornissen, seksueel misbruik of rouwverwerking.

De directie van de Driehoek heeft besloten een actie te starten om dit verlies aan inkomsten op te kunnen vangen. Op de website van de driehoek is een formulier in te vullen waarmee de Driehoek gesteund kan worden met een maandelijks kleine bijdrage.

Aan dit formulier wordt binnen de achterban van de Driehoek ruime bekendheid gegeven.

Hiernaast is het natuurlijk mogelijk De Driehoek te steunen met een gift. Dit kan op het bankrekeningnummer 47.09.73.501 t.n.v. De Driehoek te Zwolle. Voor meer informatie : www.dedriehoek.nl

KOSTBAARHEDEN

vertrouwd verzekerd

speciale verzekeringen voor kerken, zorginstellingen en monumenten

Weet u wat een
avondmaalstel waard is?
Donatus wel.

Postbus 500 5240 AM Rosmalen www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

KERNREDACTIE:

Dr. E.A. de Boer,
Prof. Dr. B. Kamphuis

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Drs. A.L. Th. de Bruijne, Drs. I.D. Haarsma,
Prof. Dr. G. Kwakkel, Drs. B. Luiten,
J. Westert.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, Drs. E. Brink, J.M. de Jong,
Ds. G. Riemer, Dr. J. Smelik,
Drs. H. Veldman

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3013636

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per
post via bovengenoemde postbus.
Uitgever: Print Media bv, Bedum
Technische realisatie:
Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

abonnementsprijs € 49,95
studenten € 19,50;
buitenland € 109,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december
- opzegging van het abonnement dient 1
maand voor aanvang van het nieuwe abon-
nementsjaar schriftelijk of per e-mail te
geschieden (voor 1 december)
Losse nummers € 1,50 (incl. porto).

De Reformatie is op Daisy cd-rom
verkrijgbaar bij de Chr. Blinden-
bibliotheek voor blinden en slecht-
zienden. Tel. (0341) 565477.

ADVERTENTIES (acquisitie en verkoop):

J. Hoogenboom, tel. 050-4091204,
fax 050-4091252
e-mail: info@hoogenboom-communicatie.nl
Prijs: € 0,45 per mm.
Contracttarief op aanvraag.
Aanlevering advertenties in overleg.

Zonder schriftelijke toestemming van de uit-
gever is het niet toegestaan artikelen uit dit
blad over te nemen.

Web: www.dereformatie.nl
ISSN 0165-5191